

I SKYRIUS

Gyvenime nedaug tokių malonumų, kaip vadina-
moji popiečio arbatos ceremonija, jei ji vyksta
tam tikroje aplinkoje. Kad ir negerai arbatos – yra
žmonių niekad negeriančių, – jau vien buvimas
tokioje aplinkoje teikia džiaugsmą. Pradėdamas paprastą savo
istoriją kaip tik ir noriu aprašyti žavingą šios nekaltos pramogos
aplinką. Mažosios puotos įrankiai buvo išdėlioti ant vejos prie-
šais senovinį anglišką namą per patį puikios vasaros pavakario
gražumą. Didžioji dienos dalis jau išdilusi, bet užtat likęs pats
gerumas. Sutemos dar toli, vasarinės saulės srautas jau atslūgęs,
oras pasidaręs gaivus, šešėliai ant tankios šilkinės žolės ištįsę.
Jie ilgėjo pamažėle ir žadėjo atilsį, gal tokiu laiku ir suteikiantį
tam vaizdui ypatingo žavesio. Kartais tas metas – nuo penktos
valandos ligi aštuntos – yra lyg trumpa amžinybė, ir tąsyk ši
amžinybė žadėjo būti maloni. Žmonės, apie kuriuos čia bus kal-
bama, ramiai ja mėgavosi, be to, buvo ne tos lyties, iš kurios,
kaip manoma, išeina tikrieji minėtos ceremonijos stabmeldžiai.
Šešėliai ant lygios kaip delnas vejos buvo rantyti, jie krito nuo
senyvo žmogaus, sėdinčio giliame pintame krėslė prie žemo sta-
lo, padengto arbatai, ir dviejų jaunesnių vyrų, kurie vaikštinėjo
priešais jį, apie šį bei tą šnekučiuodamiesi. Senasis rankoje laikė

nejprastai didelį puoduką, kitokios formos negu visas servizas ir išmargintą skaisčiomis spalvomis. Sėdėdamas veidu į namą jis gurkšnojo susikaupęs, ilgai palaikydamas puoduką prie smarkro. Anuodu arba jau buvo baigę gerti, arba buvo abejingi šiai ceremonijai ir žingsniuodami rūkė cigaretes. Vienas jų, eidamas pro senąjį, kartkartėmis įdėmiai į jį pasižiūrėdavo, bet šis sėdėjo įsmeigęs akis į sodriai raudono savo būsto fasadą ir to nepastebėdavo. Namas, dunksantis gale vejos, iš tiesų buvo vertas tokio dėmesio ir buvo itin būdingas šiam grynai angliškam peizažui, kurį čia pamėginau apmesti. Jis stovėjo ant neaukštos kalvos virš upės – čia tekėjo Temzė, – už kokių keturiasdešimt mylių nuo Londono. Ilgas, raudonų plytų, stačiu stogu fasadas, ant kurio laikas ir oras krėtė tapybiškus pokštus, beje, jį tik gražindami ir taurindami, buvo atgręžęs į veją gebenės išmargintą sieną, būrelius kaminų ir vijokliuose paskendusius langus. Šis namas turėjo ir savą vardą, ir savą istoriją; senasis džentelmenas prie arbatos puodelio būtų mielai papasakojęs, kad tai Eduardo VI¹ laikų statinys, vaišingai apnakvindinęs garsiąją Elžbietą² (karališkoji asmenybė miegojo puošnioje, baisiai kampuotoje didžiausioje lovoje, pelnusiuoje miegamiesiems nepralenkiamą šlovę), per Kromvelio karus³ smarkiai išvarpytas ir apiplaušytas, Restauracijos⁴ laikotarpiu pataisytas ir gerokai praplėstas, ir galiausiai toks, koks buvo po aštuoniolikto amžiaus perstatymo ir sudarkymo, pateko į rūpestingas rankas įžvalgiam amerikiečiui, bankininkui, kuris jį nusipirko visų pirma todėl, kad buvo parduo-
damas pusvelčiui (čia neverta gilintis į tas painias aplinkybes), nusipirko burnodamas, jog namas negražus, senas, nepatogus, o dabar, praėjus dvidešimčiai metų, užsidegė jam didžiule estetine aistra, žinojo visas jo kerteles, būtų parodęs, kokioje vietoje atsistoti, kad pamatytum darnią jų visumą, ir koku dienos metu šešėliai, švelniai krintantys nuo įvairių išsikišimų ant šilto, vėjų nugairinto plytų mūro, būna patys tie. Be to, kaip minėjau, jis būtų galėjęs iš eilės išvardyti visus šio namo šeimininkus ir

gyventojus, kurių ne vienas buvo plačiai pagarsėjęs, ir su nepabrėžiamu įsitikinimu būtų leidęs suprasti, jog ir paskiausias šių namų laikotarpis yra nė kiek ne mažiau garbingas. Paradinės namo durys buvo iš kitos pusės, ne iš fasado, atsigrėžusio į veją, apie kurią kalbame. Čia viešpatavo intymus jaukumas, ir platus žolės kilimas, užklojęs visą kalvos viršų, atrodė lyg prabangaus interjero tąsa. Nuo didelių ramių ažuolų ir bukų krito tamsūs šešėliai kaip nuo aksomo užuolaidų, ir veja buvo apstatyta tarsi kambarys – minkštos kėdės, sodrių spalvų kilimėliai; knygos, popieriai gulėjo ant žolės. Upė buvo toliau ir sulig jos šlaitu veja baigėsi. Bet takas į upę buvo irgi žavus.

Senasis džentelmenas, sėdintis prie staliuko, prieš trisdešimt metų atvažiavo čia iš Amerikos su visa manta ir su amerikietiška fizionomija, ir gyveno taip, jog tą fizionomiją išsaugojo nepasikeitusią, kad prireikus galėtų lyg niekur nieko su ja grįžti atgal į tėvynę. Tačiau šiuo metu buvo akivaizdu, kad daugiau jis niekur neišjudės, jo kelionės baigėsi, ir dabar jis ilsisi prieš amžinąjį poilsį. Jis buvo siauro veido, be barzdos, be ūsų, taisyklingų bruožų, taikingų įžvalgių akių. Tame veide, matyt, vidinis gyvenimas mažai atsispindėjo, todėl juo raiškesnis jame buvo pasitenkinimas bei nuovokumas. Tas veidas tarsi sakė, kad šis žmogus turėjo laimę gyvenime, bet kartu ir sakė, kad ta laimė nebuvo išskirtinė ar kelianti pavydą, o tokia neužgaunanti kaip nesėkmė. Senasis džentelmenas, be abejonės, mokėjo pažinti žmones, bet blyški jo šypsena, nušvietusi liesus pailgus skruostus ir linksmas akis, buvo kone kaimiškai paprasta, kai jis pagaliau neskubėdamas atsargiai pastatė didelį savo puodelį ant staliuko. Jis buvo labai tvarkingai apsirengęs juodais be dulkelės drabužiais, tik kelius buvo apsiklojęs skara ir apsiavęs storom siuvinėtom šlepetėm. Gražus škotų aviganis gulėjo ant žolės prie jo kėdės ir žiūrėjo į šeiminingą beveik taip pat meiliai, kaip tas į didingąjį savo namą, o mažas pasišiaušęs terjeras laigė aplink anuodu džentelmenus...

Vienas jų buvo trisdešimt penkerių metų, dailaus stoto, tipingo angliško veido, tokio angliško kaip kad senasis džentelmenas amerikietiško, itin dailaus, skaistaus, dorą ir atviro, ryžtingų bruožų, gyvomis gražiomis akimis ir puošnia tankia kaštonų spalvos barzda. Iš išvaizdos buvo matyti, kad tai dalingas, gamtos apdovanotas neeilinis žmogus, – gera sėkla, užaugusi našioje, aukštos civilizacijos dirvoje, – kiekvienam slapta galintis kelti pavydą. Jis avėjo aulinius batus su pentiniais, tarsi po ilgo jojimo ką tik nulipęs nuo arklio, buvo su balta lyg jam didoka skrybėle, rankas laikė už nugaros, viename stambiame, baltame, proporcingame kumštyje turėjo sugniaužęs išsitepusias odines pirštines.

Jo pašnekovas, greta matuojantis veją, buvo visai kitokio sudėjimo, gal taip pat galintis sužadinti smalsumą, bet anaipol nekeliantis noro, kaip pirmasis, be išlygų pasikeisti su juo vietomis. Aukštas, liesas, tikras perkarėlis, negražaus, nesveiko, bet protingo, simpatingo veido, pastirusiais, nė kiek nepuošiančiais ūsais ir žandenomis. Jis atrodė protingas ir ligotas – anaipol ne laimingas derinys. Vilkėjo rudo aksomo švarku. Rankas laikė susikišęs į kišenes – buvo matyti, kad tai senas įprotis. Jo eigastis buvo sunki, keverziška; jis buvo netvirtų kojų. Kaip sakiau, kaskart praeidamas pro sėdintį senąjį džentelmeną įdėmiai į jį pasižiūrėdavo. Tokią akimirką sugretinus jų abiejų veidus buvo aišku, jog tai tėvas ir sūnus. Tėvas, pagaliau sugavęs sūnaus žvilgsnį, atsakė švelnia jautria šypsena.

– Man labai gera, – ištarė jis.

– Išgėrei arbatą? – paklausė sūnus.

– Taip, su dideliu malonumu.

– Ar dar įpilti?

Senasis ramiai pagalvojęs atsakė:

– Gal kiek palūkėsiu. – Jis kalbėjo su amerikietišku akcentu.

– Tau nešalta? – rūpinosi sūnus.

Tėvas iš lėto pasitrynė kojas.

– Kad ir nežinau. Kol nesušąlu, neužjaučiu.

– Gal kas kitas užjaus, – nusijuokė jaunesnysis.

– O, tikiuosi, visada atsiras, kas mane užjaučia. Ar jūs manęs neužjaučiate, lordai Vorbertonai?

– O taip, iš visos širdies, – iškart atsišaukė vyras, pavadintas lordu Vorbertonu. – Bet sakyčiau, kad iš pažiūros jums nuostabiai gera.

– Tikriausiai taip... daugeliu atžvilgių. – Senasis pažvelgė į žaliąją skarą ant kelių ir pataisė ją. – Tiesą sakant, man tiek metų buvo gera, jog pripratau prie gerumo ir jo nebesuvokiu.

– Taip, čia visas gerumo blogumas, – atsakė lordas Vorbertonas. – Mes tik tada jį suvokiame, kai mums nebegera.

– Mano galva, mes labai išrankūs, – tarė jo pašnekovas.

– O taip, be abejonės, mes labai išrankūs, – burbtelėjo lordas Vorbertonas.

Visi trys vyrai nutilo; jaunesnieji stovėjo žvelgdami į senąjį, kuris vis dėlto paprašė dar arbatos.

– Man rodos, ta skara jums tik kliudo, – vėl prašneko lordas Vorbertonas, kol sūnus pylė tėvui arbatą.

– O ne, jam negalima be skaros! – sušuko džentelmenas rudo aksomo švarku. – Nepakiškite jam tokios minties.

– Skara mano žmonos, – trumpai drūtai pasakė senasis.

– A, jeigu dėl sentimentų... – Ir lordas Vorbertonas skėstelėjo rankomis, lyg atsiprašydamas.

– Kai ji grįš, tikriausiai reikės atiduoti.

– Meldžiamasis, nieko panašaus. Turėk užsikloti vargšes senas kojas.

– Prašyčiau neužgaulioti mano kojų, – pasakė tėvas. – Manau, jos nė kiek ne prastesnės negu tavo.

– O, manąsias gali užgaulioti kiek tinkamas, – atsakė sūnus, pildamas arbatą.

– Ak, mudu abu apipešioti žvirbliai, nematau didelio skirtumo.

– Labai ačiū, kad mane vadini žvirbliu. Kaip arbata?

– Karštoka.

– Tai nėra arbatos trūkumas.

– O, labai didelis pranašumas, – sumurmėjo maloniai senasis džentelmenas. – Jis labai geras slaugas, lordai Vorbertonai.

– Tik gal kiek nevikrus.

– O ne, jis nėra nevikrus, turint galvoje, kad yra nesveikas. Kaip ligonis jis labai geras slaugas. Taip jį ir vadinu – mano ligonis slaugas.

– Tėte, liaukis! – sušuko negražusis vyras.

– Juk toks ir esi; kaip norėčiau, kad būtum sveikas! Bet negi sergi savo noru.

– Iš tiesų gera mintis – reikia panorėti nesirgti, – atsakė sūnus.

– O jūs ar esate kada negalavęs, lordai Vorbertonai? – paklausė tėvas.

Lordas Vorbertonas pagalvojo.

– Esu, pone, kartą Persų įlankoje.

– Jis šaiposi iš tavęs, tėte, – tarė sūnus. – Jis juokauja.

– Taigi, dabar visi vien juokauja, – atsakė nepiktai tėtis. – Bent iš pažiūros nepasakytum, kad jūs kada sirgote, lordai Vorbertonai.

– Jis serga nuoboduliu, man ką tik skundėsi savo šita negalia, – atsakė už lordą Vorbertoną draugas.

– Negi teisybė, sere? – paklausė rimtai senasis.

– Jei ir teisybė, jūsų sūnus manęs nepaguodė. Su juo širdies neatgausi – užkietėjęs cinikas. Jis rasi niekuo netiki.

– Va ir vėl juokauja, – tarė vyras, apkaltintas cinizmu.

– Tai vis dėl nesveikatos, – paaiškino tėvas lordui Vorbertonui. – Ji jau veikia jo protą ir nuspalvina jo pasaulėvaizdį; jis taip nusiteikęs, tarytum laimė jį apėjo. Bet tai vis jo teorijos, o dvasia nepakenkta. Niekada jo nemačiau nukabinusio nosies – kad ir dabar. Dažnai dar ir man nuotaiką pakelia.

Šitaip apibūdintas vyras žvilgtelėjo į lordą Vorbertoną ir nusijuokė.

– Kas čia – karšta lengvabūdiškumo panegirika ar pasmerkimas? Ar norėtum, tėte, kad savo teorijas taikytum gyvenime?

– Dievaži, tuomet išvystume ko nematė! – sušuko lordas Vorbertonas.

– Tikiuosi, tu dar neperėmei to juokaujamo tono, – tarė senasis.

– Vorbertono tonas blogesnis negu mano, jis dedasi nuobodžiaujęs. O man niekad nebūna nuobodu, man gyvenimas per daug įdomus.

– Taigi kad *per daug*. O kas per daug – tau nesveika.

– Pas jus aš niekad nenuobodžiauju, – tarė lordas Vorbertonas. – Čia galima pasikalbėti kaip niekur kitur.

– Ar jūs vėl juokaujate? – paklausė senasis džentelmenas. – Jums išvis nevalia niekur nuobodžiauti. Kai buvau jūsų amžiaus, apie tokį dalyką kaip nuobodulys žinoti nežinojau.

– Matyt, buvote vėlyvo brendimo.

– Na, labai ankstyvo, čia ir yra visa priežastis. Dvidešimties metų jau buvau subrendęs. Dirbau rankoves pasiraitojęs. Turėtumėte daugiau darbo, nebūtų kada nuobodžiauti, bet jūs, jauni žmonės, per dyki. Jums galvoje – tik malonumai. Esate pernelyg išrankūs, pernelyg ištižę ir pernelyg turtingi.

– O kad tave kur! – sušuko lordas Vorbertonas. – Kas jau kas, o jūs neturėtumėte kitų kaltinti turtingumu.

– Ar todėl, kad esu bankininkas? – paklausė senasis.

– Tarkime, kad ir todėl; ir kad jūsų beribiai ištekliai.

– Jis nėra labai turtingas, – ėmė atlaidžiai teisinti tėvą sūnus. – Išdalijo krūvas pinigų.

– Betgi dalijo savo, ne svetimus pinigus, – įsiterpė lordas Vorbertonas, – tai ar reikia geresnio turtų įrodymo? Geradariams nederėtų kitų peikti už tai, kad mėgsta malonumus.

– Tėvui didžiausias malonumas – daryti kitiems malonumą.

Senasis papurtė galvą.

– Nesidedu suteikęs savo amžininkams daug malonumų.

– Mielas tėti, tu labai kuklus!

– Mes juokaujame, pone, – tarė lordas Vorbertonas.

– Jums, jauniems, tik juokai ir juokai. Kai juokai baigsis, neturėsite ką veikt.

- Laimė, kad juokai neišbaigiami, – atsakė sūnus.
- Aš taip nemanau. Manau, kad reikalai darosi rimtesni. Jūs, jaunime, dar tuo įsitikinsite.
- Kuo reikalai rimtesni, tuo daugiau progų juokauti.
- Bet tie juokai gali būti liūdni, – atsakė senasis. – Esu įsitikinęs, jog bus didelių permainų, ir ne visos bus į gera.
- Visiškai su jumis sutinku, pone, – pareiškė lordas Vorbertonas. – Esu tikras, jog bus didelių permainų, ir dar daug ko bus. Todėl man ir sunku pasinaudoti jūsų patarimu. Prisimenat, aną dieną sakėte, jog man vertėtų prie ko nors „apsistoti“. Neapsistosi juk žmogus prie to, kas kiekvieną valandėlę gali išlėkti į orą.
- Tau vertėtų apsistoti prie gražios moters, – tarė draugas. – Jis iš paskutiniųjų stengiasi įsimylėti, – pridėjo, tarsi paaiškindamas tėvui.
- Gražios moterys pačios gali išlėkti į orą, – atsikirto lordas Vorbertonas.
- Ne ne, jos tvirtai laikosi ant žemės, ir jokie politiniai nei socialiniai pasikeitimai, apie kuriuos čia šnekėjau, jų nepalies.
- Sakote, jos nepaliečiamos? Puiku, tuomet kuo greičiausiai stversiu kurią ir užsikabinsiu ant kaklo kaip gelbėjimosi ratą.
- Moterys mus išgelbės, – tarė senasis džentelmenas. – Turiu galvoje geriausias, nes moteris moteriai nelygu. Išsirinkite gerą moterį, veskite ir jūsų gyvenimas iškart pasidarys daug įdomesnis.
- Stojusi trumpa tylą greičiausiai rodė, jog abu klausytojai įvertino senojo džentelmeno didžiadvasiškumą, nes nei sūnui, nei svečiui nebuvo paslaptis, kad jo paties vedybinis bandymas buvo nesėkmingas. Tačiau, kaip jis sakėsi, lygybės tarp moterų nededąs, ir tie žodžiai gal buvo savo klaidos pripažinimas, nors nė vienas jo klausytojų nebūtų drįsęs pasakyti balsu, kad jo išrinktoji, matyt, ne iš tų gerųjų.
- Jei vesiu įdomią moterį, įdomiai gyvensiu, ar tai norėjote pasakyti? – pasitikslino lordas Vorbertonas. – Nesu taip užsidegęs vesti, kaip jūsų sūnus čia nupiešė, bet ką žinai, kaip įdomi moteris gali pakreipti gyvenimą.

– Norėčiau pamatyti tavo įdomios moters idealą, – tarė jo draugas.

– Mielas drauge, argi galima pamatyti idealą, ypač tokį nežemišką kaip mano. O, jei pats galėčiau jį išvysti, jau būtų didelis žingsnis į priekį.

– Įsimylėkit, ką jūsų širdis geidžia, tik ne mano dukterėčią, – perspėjo senasis džentelmenas.

Sūnus nusijuokė.

– Jis pamany, kad tu jį kurstai. Mielas tėtė, pragyvenai tarp anglų trisdešimt metų, išmokai kalbėti tai, ką jie kalba, bet neišmokai nutylėti to, ką jie nutyli!

– Aš kalbu ką tinkamas, – ramių ramiausiai atrėmė tėvas.

– Neturiu garbės pažinti jūsų dukterėčios, – tarė lordas Vorbertonas. – Ko gero, pirmą kartą apie ją girdžiu.

– Ji mano žmonos dukterėčia; ponია Tačit vežasi ją į Angliją. Jaunasis Tačitas paaiškino:

– Mano motina, kaip žinai, šią žiemą praleido Amerikoje, ir dabar laukiame jos sugrįžtant. Ji rašo ten radusi savo dukterėčią ir pakvietusi ją į svečius.

– Štai kaip, labai gražu, – tarė lordas Vorbertonas. – O ar toji jauna dama įdomi?

– Mes neką daugiau apie ją žinome kaip tu; motina į smulkmenas nesileidžia. Paprastai mums siunčia tik telegramas, o jos dažnai neįmenamos. Sako, kad moterys nemoka rašyti telegramų, bet mano motina tobulai įvaldė lakoniškumo meną. „Amerika įgrišo, baisus karštis, grįžtu Anglijon su dukterėčia, pirmu garlaiviu padorioje kajutėje.“ Iš jos gauname tik tokius pranešimus – čia naujusia telegrama. Dar viena buvo anksčiau, joje motina pirmą kartą užsiminė apie savo dukterėčią. „Pakeičiau viešbutį, nepakenčiamas akiplėša tarnautojas, rašykite čia. Pasiėmiau sesers mergaitę, mirė pernai, grįžtu Europon, dvi seserys, didelis savarankiškumas.“ Dėl šitos telegramos mudu ligi šiol su tėvu sukame galvas, ją kaip nori gali suprasti.

– Vienas dalykas aiškus, – įsiterpė senasis, – viešbučio tarnautojui ji iškūreno gerą pirtį.

– Kažin, juk vis dėlto jai teko pasitraukti iš mūšio lauko. Iš pradžių pamanėme, kad sesuo yra šito tarnautojo, bet kadangi ir antroje telegramoje minima dukterėčia, vadinasi, turima galvoje kuri nors mano teta. Paskui kilo klausimas, kieno tos dvi seserys. Tikriausiai jos yra velionės tetos dukterys. Bet koks tas savarankiškumas ir koku požiūriu – taip ir neaišku. Ar šie žodžiai taikomi merginai, kurią motina ėmėsi globoti, ar taip pat dviem jos seserims, ir ar turimas galvoje moralinis, ar finansinis savarankiškumas. Ar norima pasakyti, kad jos gavo gerą palikimą, ar kad nenori nuo nieko priklausyti? O gal tai tik reiškia, kad jos nori gyventi savo galva?

– Gal ir ką kitą reiškia, bet šitą tikrai, – įsiterpė ponas Tačitas.

– Greit viskas paaiškės, – tarė lordas Vorbertonas. – Kada grįžta ponija Tačit?

– Mes patys nežinom. Kai tik pasitaikys padori kajutė, kurios gal dar dabar laukia, nors, antra vertus, gal jau ir išlipo Anglijoje.

– Tokiu atveju tikriausiai būtų atsiuntusi dar vieną telegramą.

– Kai lauki telegramos, niekad nesulauki; ji atsiunčia tik tuomet, kai nelauki, – pasakė senasis džentelmenas. – Ji mėgsta netikėtai užgriūti – viliasi mane užklupti darant ką nors nedoro. Tiesa, dar nė karto neužtiko, bet nepraranda vilties.

– Ji savarankiška, kaip ir tos minimos giminaitės – tas pats kraujas, – sūnus palankiau atsiliepė apie motinos būdą. – Kad ir kokios jos savarankiškos, motinai vis tiek neprilygs. Ji viską mėgsta daryti pati ir netiki, kad kas nors galėtų jai padėti. Iš manęs, jos manymu, tiek pat naudos, kiek iš pašto ženklų be klijų. Motina niekad man neatleistų, jei drįsčiau nuvažiuoti į Liverpulį jos pasitikti.

– O man ar bent praneši, kai pusseserė atvyks? – pasidomėjo lordas Vorbertonas.

– Tik su minėta sąlyga – jei jos neįsimylėsi, – atsakė ponas Tačitas.

– Labai griežta sąlyga. Ar aš jums per prastas?

– Sakyčiau, per geras, todėl ir nenorėčiau, kad ji už tavęs ištekėtų. Čia, tikiuosi, ne vyro ieškoti važiuoja, nors daugybė merginų taip ir daro, tarsi tėvynėje gerų vyrų nebūtų. Be to, ji tikriausiai susižiedavusi; man rodos, visos jaunos amerikietės susižiedavusios. O galų gale nežinau, ar iš tavęs būtų pavyzdingas vyras.

– Ji gal iš tiesų bus susižiedavusi, – kiek pažinojau amerikiečių merginų, visos buvo susižiedavusios, bet garbės žodis – joms tai visiškai netrukdo! O ar iš manęs išeis pavyzdingas vyras, – toliau kalbėjo pono Tačito svečias, – nesu ir pats labai tikras. Bet niekas nedraudžia pabandyti!

– Bandykite į valias, tik ne su mano dukterėčia, – nusišypsojo senasis vyriškis, spyriodamasis vien juokais.

– Na, – pajuokavo ir lordas Vorbertonas, – o gal ji to nė neverta.